

Turkish Studies

Volume 13/3, Winter 2018, p. 691-722

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12949>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ocak 2018 ✓ Accepted/Kabul: Mart 2018
✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Orhan GÜRSU – Yrd. Doç. Dr. Yusuf BİLGE

This article was checked by iThenticate.

EVLİ ÇİFTLERİN EVLİLİK UYUMLARI İLE DİNİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Turgay ŞİRİN*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, evli çiftlerin evlilik uyumları ile dini tutumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma ilişkiisel tarama modelinde nicel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini 85 evli çift yani 170 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile birlikte dini tutumu ölçmek için “Ok-Dini Tutum Ölçeği” ve evlilik uyumunu ölçmek için “Evlilikte Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma neticesinde araştırmaya katılan çiftlerin evlilikte uyum puanları ile dini tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir korelatif ilişki bulunamamıştır. Ancak çiftlerin evlilik uyumları ile yaşları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiş; yine araştırmaya katılan çiftlerden çocuğu olmayanların çocuğu olanlara; birlikte yeterli vakit geçirdiğine inanan çiftlerin yeterli vakit geçirmeyenlere ve gelir getirici bir işte çalışan eşlerin çalışmayanlara göre evlilik uyum puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte çiftlerin evlilik uyumları cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, evde çiftlerin ve çocuklarının dışında yaşayan başka biri olup olmaması, eşlerin eğitim düzeyleri, eşlerin ekonomik düzeyleri, eşlerin anne ve babalarının hayatta olup olmaması, kayınpeder veya kayınvalidenin oturduğu yer gibi değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Araştırmaya katılan çiftlerin dini tutum puanları ise cinsiyet, çocuk sahibi olup olmama, eşlerin eğitim düzeyleri, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama, eşlerin büyüdükleri yer ve eşlerin birlikte yeterli vakit geçirip geçirmediikleri değişkenleri açısından anlamlı düzeyde bir fark göstermezken; toplam dini tutum ve duygu alt faktörü puanlarının gelir getirici bir işte çalışan eşlerin çalışmayanlara göre yüksek olduğu; aynı şekilde araştırmaya katılan çiftlerin dini tutum puanlarının anne eğitimi

* Yrd. Doç. Dr. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi ABD, E-mail: turgaysirin@gmail.com

düşük grup lehine anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Uyumu, Dini Tutum, Evli Çiftler

RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MARRIED COUPLES' MARITAL ADJUSTMENT AND RELIGIOUS ATTITUDES

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the relationship between married couples' marital adjustment and religious attitudes in terms of various parameters. The study is a quantitative study in the relational screening model. 85 married couples or 170 individuals comprise the sample of the study. Personal Information Form, Ok-Religious Attitude Scale and Marital Adjustment Scale are used as data collection tools. As a result of the study, no significant correlative relationship is found between the marital adjustment scale scores and religious attitude scale of the couples who participated to the study. However, a negative significant relationship is found between the marital adjustment and ages of the married couples and significant differences are observed statistically in terms of marital adjustment scores and whether they have children, whether spouses work at a job that yields money, whether they spend time together and the place where the spouses grew up. likewise, marital adjustment scores of couples who spent the enough time together were found to be higher than those who did not spend enough time. However, the marital adjustment of couples in terms of gender, parental education level, whether the couple was living apart from the couple and their children, education levels of spouses, economic levels of spouses, whether parents were alive or not, did not show any significant difference.

The religious attitude scores of the couples who participating in the survey did not show any significant difference in terms of gender, whether they had children, education levels of their spouses, working income-generating jobs, places where their spouses grow up and their spouses spend enough time together. But total religious attitude and emotion sub-factor scores were higher than those who did not work. Likewise, the religious attitude scores of the spouses show significant differences statistically in terms of educational level of mothers and whether the spouses work at a job that yields money.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Thornton and Fricke (1989:130) define family as "a social network, not necessarily localized, that is based on culturally recognized biological and marital relationships." Ritvo and Glick (2002:11-12) state that family, which shows differences in terms of duration, intensity and function of the relations compared to other groups of people, is a living system and many factors may affect family. Poston and Turnbull

(2004:96) define family as people who see themselves as part of the family and support and bear upon each other consistently in their study in which they research the role of religiousness and spirituality in the life quality of disabled families and life quality of family as “conditions in which needs of families are met, family members live together as a family and family members have the opportunity to carry out things which are important for them.” In the same study, it is mentioned that religion and spirituality also affect family (Poston and Turnbull, 2004:96-97).

Religious attitudes and experiences deeply affect the way people understand both themselves and other people. On one hand, experts emphasize on the effects of religion on people's sexual lives, political ideas, national identities, economic activities, eating and drinking patterns, career preferences and marriage relations, and on the other hand, state that these elements determine the religious identity of people (Zuckerman, 2009:58).

Recently, marriages are seen to be more disharmonious and the number of divorces increases. Onedera (2007:4) states that religion plays an important role in the human life and that counselors should see religion, which has a profound effect on the lives of the people, as an integral part of counseling in “The Role of Religion in Marriage and Family Counseling.”

There are also different studies in foreign literature showing that religious experiences and religious attitudes have positive effects on marital satisfaction and marital adjustment (Call and Heaton, 1997:389-390; Dudley and Kosinski, 1990:82; Khodayarifard, Shahabi, and Akbari, 2007, Poston and Turnbull, 2004:107, Dowlatabadi, Saadat and Jahangiri, 2013:608; Sedighi, Shabsiah, Rasooli, 2014:327).

Consequently, it is seen that there is a positive or negative relationship between marital adjustment and religious attitudes when the related literature is reviewed. While there are different studies on the subject abroad, there is no direct study about the relationship between marital adjustment and religious attitudes in Turkey. For this reason, studies are needed to determine the variables that determine the relationship between marital adjustment and religious attitudes in our country. All of these reasons constitute the necessity and importance of our study, and it is hoped that the study will contribute to the relevant literature and encourage different studies.

Aim of the Study

Main sentence of our study is stated: “Is there a significant relationship between the religious attitudes and marital adjustment of married couples?” The subproblems related to this fundamental problem are stated as follows.

Subproblem 1: Do the scores married couples get from the religious attitude scale show a significant difference in terms of demographical variables?

Subproblem 2: Do the scores married couples get from the marital adjustment scale show a significant difference in terms of demographical variables?

Subproblem 3: Does the marital adjustment of the couples show a significant difference in terms of "spending time together"?

Subproblem 4: Does the marital adjustment show a significant difference in terms of whether the parents of the couples are alive or not?

Subproblem 5: Do the scores of marital adjustment show a significant difference in terms of where father-in-law or mother-in-law live?

Subproblem 6: Does the marital adjustment of the couples differs when there is someone else staying in the house other than the couples and their children?

Methodology

This study is a descriptive research based on the relational research method of general screening models. As is known, relational research models are defined as screening models which aims to determine the presence and/or degree of change between two or more variables (Karasar, 2009).

Population and Sampling

The sample of the study consists of 85 married couples who reside in Kucukcekmece, Istanbul, determined according to the availability sampling method and volunteered to participate in the study. The study consists of 170 individuals in total of which 85 are women and 85 are men.

Data Collection Tools

Personal Information Form prepared by the researcher, Ok Religious Attitude Scale and Brief Symptom Inventory scales are used to collect the demographic data of participants in the research. The psychometric properties of scales are given below.

Personal Information Form: A "Personal Information Form" is created that includes demographic information that is thought to be related to religious attitudes and mental health. In this form, there are questions about determining the demographic characteristics of participants such as age, gender, marriage duration, marriage age, marriage style, education level, income level, working status, number of children.

Ok- Religious Attitude Scale:

Ok Religious Attitude Scale is a 5-point likert scale with 8 questions. The options of the items are likert type questions, which are scored from 1 to 5 in the following order: Strongly disagree, disagree, neutral, agree and strongly agree. The first two questions in the cognitive sub-factor are reverse coded. If the score is high, it indicates the positive attitude and if the score is low, it indicates the negative attitude (Ok, 2011).

Marital Adjustment Scale:

The marital adjustment scale developed by Locke and Wallace (1959) is a 15-item scale which measures the quality of marriage. Marital Adjustment Scale or Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) is adapted to Turkish

by Tutarel-Kışlak (1999). Scores that can be taken from the scale range from 1 to 60 points, high score shows harmony in marriage and low score shows disharmony. The Marital Adjustment Scale consists of a general adjustment question, eight questions measuring areas of agreement, six questions measuring conflict resolution, commitment and communication, and scores from the scale increase from disharmony to harmony. The breakpoint for distinguishing individuals with harmonious and disharmonious marriages is 43.5 (Tutarel-Kışlak, 1999).

Process

Evaluation tools were applied individually to volunteers who respond positively to the invitation to participate in the survey. In the individual applications, the participant was reinstated verbally, the personal approval form was signed and the application lasted approximately 40 minutes. Following the collection of the data, statistical procedures were started with the forms which were deemed to be filled in a healthy manner.

Data Analysis

It is examined whether the scale averages are distributed normally or not. For this, the skewness and kurtosis values of the scales are examined and it is examined whether they are normally distributed in the range of -1.5 to +1.5 accepted in the literature. (Tabachnick, 2013). As a result, it is seen that the Marital Adjustment Scale is distributed normally in the range of -1 and +1 and religious attitude scale falls outside of these values. For this reason, ANOVA, t test and Pearson Correlation are used for parametric analysis, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis and Spearman Correlation tests are used for nonparametric analysis.

Findings

The total score average taken from the religious attitude scale of the couples participating in the study are found to be $\bar{x}=4,43$ and the total score average taken from the marital adjustment scale is $\bar{x}=46,85$, $ss=7,86$.

Significant correlative relationship is found between total scores of marital adjustment scale and religious attitude scale ($p=0.19>0.05$) and scale sub-factors.

The religious attitudes of couples participating in the research do not differ significantly between gender groups ($U=3605,00$; $z=-,024$; $p=0.98>0.05$).

A statistically significant difference is observed at $p < 0.05$ in favor of those who do not work in any money yielding work, according to the scores of the couples' religious attitude scale and whether or not they work in a money yielding work.

Religious attitude scores of spouses do not show any significant difference in terms of having children ($U=2217,00$; $z= -1,610$; $p=0.10>0.05$).

Religious attitudes of spouses do not differ significantly in terms of educational level ($\chi^2=9,954$; $sd=5$; $p=0,07>0,05$).

Religious attitude scores of spouses show a significant difference according to education level of mother ($\chi^2=15,675$; $sd=6$; $p=0,01<0,05$).

However, the religious attitude scores of spouses do not show any significant difference according to the level of educational level of their fathers ($\chi^2=5,501$; $sd=7$; $p=0,59>0,05$).

Religious attitude scale scores of spouses do not show any significant difference compared to monthly income variable of spouses ($\chi^2=1,885$; $sd=4$; $p=0,75>0,05$). Likewise, the religious attitude scores of the spouses do not show a significant difference according to the variable of the place where the spouses grew up ($\chi^2=6,557$; $sd=3$; $p=0,08>0,05$) and the variable of spending time together ($\chi^2=2,817$; $sd=2$; $p=0,24>0,05$).

Spearman correlation analysis is performed according to the question of whether there is a correlative relationship between religious attitude scale scores and age, number of children and duration of marriage and no significant relationship is found between religious attitude and age ($r= -,125$; $p=0,10>0,05$); religious attitude and number of children ($r= 0,048$; $p=0,59>0,05$) and religious attitude and duration of marriage ($r= -,063$; $p=0,41>0,05$), a negative significant relationship is observed between religious attitude subscale and age ($r= -,163$; $p=0,03<0,05$).

Correlation analysis is performed to test the question of whether there is a significant relationship between marital adjustment of the couples who participated to the study and their ages, number of children and duration of marriage. A negative significant correlation is found between marital adjustment and age ($r= -,172$, $p=0,02>0,05$) and no significant correlation is found in terms of number of children and duration of marriage ($p>0,05$). According to this, as the ages of couples participating in the research increase, marital adjustment decreases.

Marital adjustment of couples does not show significant differences according to gender [$t=-1,96$, $p=.05$]. However, marital adjustment of couples shows meaningful differences in terms of working at a job that yields income [$t=2,48$, $p<.05$]. According to this, it is understood that marital adjustment of the ones who work ($\bar{x}=3,11$) is higher than the ones who do not work ($\bar{x}=2,99$). Likewise, marital adjustment of spouses show significant differences in terms of having children [$t=-3,16$ $p=0,00<0,05$]. According to this, it is understood that marital adjustment of those who do not have children ($\bar{x}=3,31$) is higher than those who have children ($\bar{x}=3,06$).

It is seen that there is a significant difference in the average of the answer groups related to the question of whether the spouses spend sufficient time together ($F=6,330$, $P=.00 <.01$) A significant difference in favour of those who answer "Yes" is determined compared to the ones who answer "No" to the question of whether they spend sufficient time together ($p=0.00<0.01$).

Marital adjustment of couples shows no significant difference in terms of the educational level of mothers ($F=1,265$; $P=.27 >.05$). Likewise, marital adjustment scores did not differ significantly in terms of father education level groups ($F = .577$, $P = 0.63 > 0.05$).

Marital adjustment shows no significant difference in terms of educational level of spouses ($F=1,366$; $P=.24 >.05$). Likewise, marital adjustment of couples shows no significant difference in terms of whether

someone else stays in the house other than couples and their children ($t=0,701$, $p=0,48>0,05$). No significant difference is determined in the marital adjustment in terms financial level of spouses ($F=0,566$; $P=.68>0,05$).

As a result of the correlation analysis carried out regarding the question of whether there is a correlative relationship between marital adjustment and age, duration of marriage and number of children, no significant relationship is found between marital adjustment, age ($r= -,118$; $p=0,12>0,05$); duration of marriage ($r= -,091$; $p=0,23>0,05$) and number of children ($r= -,018$; $p=0,84>0,05$).

Marital adjustment scores show no significant difference in terms of where mother-in-law and father-in-law live ($F=1,74$; $p=.12 >.05$). Likewise, no significant difference is determined in terms of whether someone else lives in the house where the spouses live [$t=0,701$, $p=0,48>.05$].

Marital adjustment shows no significant difference in terms of whether parents of the spouses are live or not ($F=1,592$; $p=.19>.05$).

Result and Discussion

According to the research findings, and to the total average score of the participant couples it is understood that ($\bar{x}=4,43$), at large, the sample is of positive religious attitude. When the data from the second scale of our research "the Marital Adjustment Scale" have been examined, it has been identified that the average marital adjustment score of the participant couples were $\bar{x}=46,85$. When the fact that, in the evaluation of the scale, 43 and greater scores are indicators of high adjustment are reviewed, it can be said that our research group was above average in marital adjustment. The acquired data according to the question, "is there a significant correlation between the marital adjustments and religious attitudes of the participant couples?" which the main purpose of the research is, has been analyzed statistically and there was no significant correlation between the sum and the facets of the scores of marital adjustment scale and religious attitudes scale. There was no encounter with a study in the literature, in our country that does or does not support our findings according marital adjustment and religious attitudes. But in a research by Atçeken (2014), there was no significant correlation between religiousness and marital satisfaction. But in foreign literature, there were several encounters with studies which show that there are significant correlations between marital adjustment and satisfaction (Call adn Heaton, 1997:389-390; Dudley and Kosinski, 1990:82; Khodayarifard, Shahabi, and Akbari, 2007, Poston and Turnbull, 2004:107, Dowlatabadi, Saadat and Jahangiri, 2013:608; Sedighi, Shahsiah, Rasooli, 2014:327). To exemplify Call and Heaton (1997:389-390) points out that religious experiences and attitudes affect marital adjustment positively. Dudly and Kosinski (1990) also refers the positive effects of religiousness to marital adjustment. In a recent research by Khodayarifard, Shahabi, and Akbari (2007), it is concluded that between the couples, religious attitude plays a big role in marital satisfaction and that family counselors should have an emphasis on religious and spiritual attitudes of their counselees. In a research in Iran by Dowlatabadi, Saadat, and Jahangiri (2013:608), a positive correlation between marital satisfaction and religious attitudes were identified.

The findings may be in this state because of the samples pattern. Moreover, the fact that the sample had a high average score of religious attitudes and that it was not distributed normally may have caused the absence of a significant correlation. Therefore, it is evaluated that further research is needed with a bigger sample. It is considered that more research on the relation between marital adjustment and religious attitude will benefit the concerned scientific literature in our country to flourish.

Result and Discussion Regarding Religious Attitude

When the sub problems of our research are examined, and the data gathered regarding to the question “is there a significant differentiation in participant couples’ religious attitudes in terms of gender?” are statistically analyzed, there were no significant differentiation between gender groups. There are several studies in the literature that supports this. For instance, in the researches by Kimter (2008), Yapıcı (2007), Imamoğlu and Yavuz (2011), it has been observed that, in university students’ religiousness senses in terms of gender, there were differentiations on behalf of females. Moreover, it was observed that female students identify themselves as more religious and faithful compared to male students. There are more studies that indicate that females are higher in faith compared to males (Toman, 2015:84). Likewise, in the majority of the studies in the west, the findings were in favor of females in terms of religiousness, compared to males (Allport, 2005; Argyle ve Beit Hallahmi, 1975; Argyle, 2000). Conversely, there were also findings that indicate that there is no such difference in males and females’ religiousness or religious attitudes (Atçeken, 2014; Kula, 2005; Mehmedoğlu 2004; Oluğ, 2011; Pehlivan, 2002; Topuz, 1999; Yapıcı ve Zengin, 2003). There are also studies that show that males religious attitudes are higher than females (Apaydın, 2001; Doğan, 2007). In Toman’s (2015: 161-167) study with teachers, by for variable of gender, female teachers’ faith and emotions were higher than males and male teachers’ worships, influences and knowledge were higher than female teachers. In other words, female teachers’ faith and emotions are higher and worships, influences and knowledge are lower compared to male teachers. To sum, the findings in terms of gender differ greatly both in our country and other countries.

At the results of the statistical analyses to test whether there is a differentiation in terms of wives working in an income generating job in the religious attitude scale scores, a statistically significant differentiation was identified on the behalf of wives not working in total score and emotions sub category.

Another one of our sub problems for the research, at the result of the statistical analyses regarding the question “is there a significant differentiation in the scores in terms of parents’ levels of education?”, there was a statistically significant difference in the mothers’ levels of education in “relations with god” sub factor and “behavior” and “emotion” sub factors. But the situation is not alike in fathers’ levels of education.

In the literature, there are both studies that show a decrease in religious attitudes in an increase in mother’s level of education (Öztürk, 1992; Aydın, 1995, Toman, 2015), and an increase in religious attitudes in a decrease in mother’s level of education (Pehlivan, 2002; Oluğ, 2011).

There are also several studies in the literature regarding father's level of education and religious attitudes. To exemplify in a study by Pehlivan (2002), the religious attitudes and behaviors of those with university graduate fathers were lower than those with literate, elementary or middle school graduate fathers. Therefore, it is induced that as fathers' level of education increases, positive attitudes towards religion and religious behavior decreases. Moreover, in a research by Bayyigit (1989), it is stated that 5 times of prayer and fasting rates of university students whose fathers' levels of education are low, are higher compared to those whose fathers' levels of education are high. On the other hand, in another research by Oluğ (2011), the faith scores of elementary schoolers with middle school, high school and university graduate fathers were higher than those whose fathers were not literate. Apaydın (2001) also concluded that with high levels of education parents, religious attitudes are negative. In brief, there are both supporting and opposing researches in the literature about this relationship.

Similarly, to the question "is there a correlative relationship between religious attitudes scale scores and age, number of children and marital duration?" spearman correlation analysis was conducted and while there were no significant relationship between religious attitudes and age, number of children and marital duration, only in religious behavior facet, there was a negative correlation with age.

There are several studies in the literature that indicate a significant correlation between religiousness and age (Uysal, 2006; Karaca, 2000; Mehmedoğlu, 2004; Çelik, 2002; Hökelekli, 2008; Baynal, 2015). In these researches, it is observable that religiousness increases with the age. There are also studies where there are no relations between age and religiousness (Toman, 2015:85).

Contrary to the significant results on religious attitudes scores, at the results of the statistical analyses to identify correlations in terms of monthly income variable, where they grew up, whether they spend time together, whether they have children and their levels of education, there were no statistical correlations in terms of total test score of sub scale scores. There were encounters of supporting and opposing studies in the literature. For example, in Toman's (2015:161-167) study with teachers, it is observable that their levels of faith increase with their age. The teachers who have master's degree have a higher sense of faith, worship, influence, knowledge and emotion compared to the teachers with bachelor's degrees. The teachers who are married also have a higher sense of faith, worship, influence, knowledge and emotion compared to single teachers. Moreover, teachers with the lowest monthly income were the ones with the highest sense of faith. Furthermore, in the research, the sense of faith attitudes of the teachers positively differs in terms of where they grew up. Metropolitan teachers compared to villager teachers, citizen teachers compared to county teachers and county teachers compared to small town teachers were more positive in sense of faith. It was observed that teachers who have settled in villages were with the lowest and those who were settled to cities were with the highest sense of faith attitudes. There were also studies in the literature in which religious faith and attitudes decreased while income increased (Bayyigit, 1989: 81,98,104). In another research by Apaydın (2001) in which he studied the affects of personality traits to religious attitudes, while he did not find

a significant relation between the ages and religious attitudes of the participants, it was observed that participants who spent most of their lives in villages were more positive towards religion and individuals who had high income families were more negative. In brief there are supporting and opposing studies in the literature. The results we have acquired were in no doubt limited to the sample. Which is more research is needed with a broader research with a bigger sample.

Result and Discussion Regarding Marital Adjustment

The marital adjustments of the participant couples have been examined according to demographic variables and different results emerged. According to these results, there was a significant negative correlation between marital adjustment and age. In other words, while the ages of the participants increased, their marital adjustments decreased. Also, there were no significant correlation between number of children and marital duration in our research. Again, there were no statistically significant differences or relations with the marital adjustments and the categories; gender, parents levels of education, whether there were others living with the couple, their levels of education, their economic levels, whether their parents were alive, or where in law parents lived. On the contrary, there were significant differences in terms of marital adjustments and whether partners worked or not. According to this those who worked had higher marital adjustments compared to those who did not.

There are several supporting and opposing researches in the literature. To exemplify in a research by Kumcağız and Ertuğ (2016), there were no statistical difference between marital dissatisfaction and gender. Contrarily between age, level of education, marital duration, employment status, and child care variables and marital dissatisfaction there were a statistically significant differentiation. In Şentürk's (2013) master's thesis, while there was no significant relationship between marital duration and number of children variables and the couples' marital adjustments, the couples between 20-35 were more adjusted in their marriages compared to the couples between 46-65. Again, in the same research, there were no significant relationship between marital adjustments and the variables age, level of education, occupation, form of marriage, marital duration, number of children, and number of people in the house. On the contrary, couples with good economic status were more adjusted compared to the couples with medium economic status and those who are said to be very much like their partners were more adjusted compared to those who are said to be not like their partners or mediumly like their partners. In another research by Yıldız (2012), marital adjustment was differentiating significantly with the marital duration. While this was also the case in other researches (Kahveci, 2016; Yıldırım, 1992; Demir ve Fıfıloğlu, 1999; Çınar, 2008), in some others it was not so (Demiray, 2006; Küçükçelik, 2015). At the result of Düzgün's (2009) research, it has been found that age, marital duration, age of marriage scores predicted marital adjustment. In Küçükçelik's (2015) research, the effects of the age gap, marital duration, number of children and form of marriage were evaluated, and the result was not significant. There were also other studies that expressed that age does not affect marital adjustment (Erişti, 2010:76). According to Kahveci's (2016) research, while marital adjustment scores were not affected by gender,

level of education, partners economic status, partners employment status or marital duration, they were affected significantly by form of marriage. According to this, those who have had arranged marriages had significantly higher marital adjustment scores than those who have had a companionate marriage (Kahveci, 2016:81). And in Küçükçelik's research (2015:62) it was observed that marital adjustment significantly differs according to level of education; the participants who had bachelor's/master's degrees were more adjusted than the participants who were literate/elementary graduates. On the other hand, middle school/high school graduate participants were not significantly different from the other two groups. Again, in the same research, while there were significant differences in terms of marital adjustment and income level; there were no differences in terms of gender. In Şener's (2002) research, it was observed that individuals who were university graduates had more adjusted marriages than those who were elementary school graduates. And in Şener and Terzioğlu's (2008) research, partners general marital adjustments scores were found to be higher in males than females when examined in terms of gender. Again, in the same research, while there were some differences, it was observed that marital adjustment scores rose both in male and females with; levels of education, monthly income of the family, age of marriage until 35, sharing of emotions and thoughts and satisfaction on this topic.

In brief, there are both supporting and opposing researches in the literature. We speculate that the reason in our research for the marital adjustment to fall with couples ages, is that, with employment and children the couples can't spend enough time together. And among the results of our research, it is found that there is a significant correlation between together time and marital adjustment. However, it has been also found that employed couples were more adjusted compared to unemployed ones. We speculate that this may be because of the cultural and socio-economic gap that emerges with employment. In our research, at the result of the statistical analyses conducted to test the question "does marital adjustment differentiate with couples together time?" there was a significant difference between the group averages. According to this, those who answered "yes" to the question "do you think you spend enough time together?" had a significant difference on their behalf compared to those who answered "no". Accordingly, the marital adjustments of the couples who spent enough time together were found to be high. This result is also in accordance with the literature. it is stated in both foreign and domestic (National Research Council and Institute of Medicine. 2003; Amato et al, 2009; Spanier and Lewis, 1980; Lee, 1977; Tolan, 2015; Korkut ve Şendil, 2008, Küçükçelik, 2015) researches that spending time together positively affect marital adjustment. This is an expected result in terms of marital adjustment. Spending time together in marriage can be seen as a supplement to support personality concordance, emotional communication of the partners, solving problems together and overall marital adjustment.

In order to test the question "is where the couple grew up significantly differentiate the couples marital adjustment?" statistical analyses were conducted, and it has been identified that there is a significant difference between the groups. At the result of the test conducted, there have been a significant difference on behalf of partners who grew up abroad compared to partners who grew up in metropolises.

But as the number of the people who grew up abroad is limited, it is difficult to make a significant evaluation.

To test the question “does the couple having children significantly differentiate the couples marital adjustment?” statistical analyses were conducted, and it has been observed that, there was significant differences in whether having children or not. According to the data, those who does not have children have a higher marital adjustment compared to those who do. There are encounters of supporting and opposing studies in the literature. while there are studies that support this (Yaşar, 2009; Aktaş, 2009, Kublay, 2013, Hoşgör, 2013), there are also researches which claim that having children increases marital adjustment (Kahveci, 2016). In Kahveci’s (2016) research, the marital adjustment scores differ according to the state and number of the children. Hereunder, couples who had one or two children had significantly higher scores than the couple who had none. These results show that couples with children are more adjusted than couples who have no children. In Hoşgör’s (2013:140) research, it has been identified that participant who had one child had significantly lower scores than those who did not have children. In Kublay’s (2013:72-73) research, individuals with no children were significantly more adjusted than individuals who had 1, 2, and 3 children. In individuals with 4 children, there was an increase in the adjustment again. In brief, there are researches that support both sides in the literature. In our research, it is speculated that the fact that couples with children had lower adjustments were because the children may have hindered the couples together time. At the same time, children can both hold a family together and affect the conflict and harmony in the family. Whether the decisions taken about the child were made together or not may also affect marital adjustment. Besides, depending on the responsibility of raising children, the effort of being a better example to the children, planning activities with children, the inclusion of children to the couples’ own activities, and spending time altogether may also contribute the behavior norms that facilitate the adjustment between parents.

Keywords: Marital Adjustment, Religious Attitude, Psychology of Religion, Family Counseling, Social Psychology

GİRİŞ

Evlilik müessesesi insanların hayatında önemli bir role sahiptir. Günümüzde evlilik ve evlilik ilişkilerine dair çalışmalar giderek artmakta özellikle de evlilik uyumunu etkileyen değişkenler araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Nitekim toplum ve bireyin ruh sağlığı hiç şüphesiz aileden geçmektedir. Toplumun aksayan yönlerini düzeltebilmek için, toplumun işleyişini, ekonomisini ve sosyal dinamiklerini nasıl inceliyorsak, aynı şekilde toplumun temel yapını teşkil eden aileyi de incelememiz gerekir. Yani toplumsal işleyiş hem geniş anlamda hem de mikro düzeyde incelenirse çok daha anlamlı sonuçlara ulaşılabilir. Çünkü ailenin işleyişinde sorunlar olursa toplumsal düzeyde de sorunlar ortaya çıkacaktır. Sağlıklı bir aile ise öncelikle eşler arasındaki uyumla ilişkilidir. Bu nedenle araştırmamızın temel konularından birini eşler arası uyum oluşturmaktadır.

Evlilikte iki kişinin bir arada yaşaması beraberinde bazı sorunları da getirebilmektedir. Nitekim evlilikle birlikte bireyler aynı evde yaşama, aldığı yeni rolleri yerine getirme, sorumlulukların paylaşılması ve yerine getirilmesi, kısaca ortak bir hayatın paylaşılması gibi birçok

görev üstlenmektedir. Bunların yerine getirilmesinde de bazı zorluklarla karşılaşmaktadır (Ritvo ve Glick, 2002:12). Nitekim kişinin psiko-sosyal açıdan gelişmesi için oldukça önemli bir etkiye sahip olan evlilik ve aile kurumunu etkileyen çok farklı hususlar bulunmaktadır.

Thornton ve Fricke (1989:130) aileyi; "aile, kültürel olarak kabul edilmiş biyolojik ve evlilik ilişkilerine dayanan, mutlaka lokalize olmasa da, bir sosyal ağdır" şeklinde tanımlamaktadır. Ritvo ve Glick (2002:11-12) diğer insan gruplarından ilişkilerin süresi, şiddeti ve işlevi gibi hususlar açısından farklılıklar gösteren ailenin, yaşayan bir sistem olduğunu belirtmekte ve pek çok etkenin aileyi etkileyebileceğine vurgu yapmaktadır. Poston ve Turnbull (2004:96) ise engelli ailelerin yaşam kalitesinde dindarlık ve maneviyatın rolünü araştırdığı çalışmada aileyi; kendilerini ailenin bir parçası olarak gören, ilişkili veya evlilik olsun ya da olmasın, birbirlerini düzenli olarak destekleyen ve ilgilendiren kişiler olarak tanımlarken; aile yaşam kalitesini ise "ailenin ihtiyaçlarının karşılandığı, aile üyelerinin bir aile olarak birlikte yaşayıp, kendileri için önemli olan şeyleri yapma şansına sahip oldukları koşullar" olarak tanımlamaktadır. Aynı çalışmada din ve maneviyatın da aileyi etkilediğinden detaylı şekilde değinmektedir (Poston ve Turnbull, 2004:96-97).

Günümüzde, küreselleşme ve hızlı iletişimin getirmiş olduğu psiko-sosyal etkiler, hemen bütün toplumlarda gözlenen kültürel, toplumsal ve ekonomik değişimlere sebep olmakta, bu da evlilikte yaşanan sorunların da çeşitlenmesine ve eşler arasındaki uyum sorunlarının artışına neden olabilmektedir (Yıldırım, 2004). Nitekim evlilikte eşler arasındaki uyum, eskiden beri önemli bir sorun olmakla birlikte artık günümüzde uzmanların ciddi derecede ilgilenmesi gereken bir vakıa haline gelmiştir. Nitekim çiftler arasında yaşanan çatışmalar eşlerin olumsuz davranışlarını arttırmakta, olumsuz davranışların artmasıyla çiftler daha fazla çatışmaya girmekte ve bu kısır döngü evlilikte doyum düzeyini düşürmektedir (Genç ve Baki, Turkish Studies, s. 310).Evlilik uyumu pek çok etkeni bünyesinde barındırdığından tanımlanmasında güçlük yaşanan bir kavramdır. Evlilik uyumu, genel olarak evli çiftlerin evlilikteki başarısı olarak görülen, evlilik doyumunu ve evlilik mutluluğu kavramlarıyla da ilişkili bir kavramdır (National Research Council and Institute of Medicine, 2003:39). Bu nedenle evlilik uyumunda üzerinde durulan temel noktalardan biri, çiftlerin karşılıklı olarak birbirlerini mutlu edebilmeleridir. Bradbury ve Karney (2004), çiftlerin evliliklerini devam ettirmelerinde en önemli etkenin eşlerin birbirlerinin varlığıyla huzur ve mutluluk bulmaları olduğunu belirtmektedirler. Buradan da anlaşılacağı üzere evlilikte uyum, kişinin evlilik yaşantısına ilişkin ne derece memnuniyet duyduğuyla ilişkili bir kavram olup; farklı kişiliklere sahip eşlerin mutluluğu elde etmek ve ortak hedeflere ulaşmak için bir bütünü teşkil edecek şekilde birbirlerini tamamlamaları, problemlere karşı birlikte hareket edebilmeleri ve ortak iletişim dili olarak tanımlanabilir (Ponzetti, 2003:1086). Amato ve arkadaşları da (2009:173-174) benzer şekilde evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Tüm bunlardan hareketle evlilik uyumunu, eşlerin beraberliğindeki ahengin ve daha geniş anlamda uyumun getirdiği, cinsel doyum, olumlu iletişim kurma, evliliğinden pişmanlık duymama, problemleri birlikte çözebilme, karşılıklı güven, ortak hareket edebilme gibi pek çok hususun üzerine bina edilen huzur ve mutluluk olarak tarif edilebilir..

Bazı araştırmalar eşler arasındaki iletişim yetersizliğinden kaynaklanan bazı sorunların çözüme ulaşmadan devam ettiğini ve bu yüzden evli bireylerin yaklaşık % 96'sının sık sık tartışıklarına işaret etmektedir (Özgüven ve Sayıl, 1999). Psikiyatri kliniklerine başvuran vakaların sorun alanları incelendiğinde ise başvuranların genellikle evli bireyler olduğu (Öyekçin, 2008) ve evlilik ilişkileri ya da eşle yaşanan sorunlar nedeniyle yardım almak istedikleri anlaşılmaktadır (Özgüven ve Sayıl, 1999).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye'de son 10 yıl içinde boşanma sayıları yıllara göre incelendiğinde, ciddi bir artış olduğu görülmektedir. TÜİK verilerinin sonuçlarına göre son 10 yılda toplam 1.184.266 çift boşanmıştır. Boşanmaların 2016 yılında %39,1'i

evliliğin ilk 5 yılı, %21'i ise evliliğin 6-10 yılı içinde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2017b). TÜİK verilerine göre 2016 yılı dışındaki bütün yıllarda bir önceki yıllara göre boşanan çift sayıları sürekli bir artış göstermiştir.

Boşanma, evlilik uyumunun bozulmasının sonucudur. Boşanmayla sonuçlanan bu süreç, aile bireyleri üzerinde, özellikle de çocuklar üzerinde olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Wallerstein ve Blakeslee'nin (1989) yapmış olduğu 25 yıllık boylamsal çalışmaları sonucunda boşanmış aile çocuklarının genç yetişkinlik çağlarında ruhsal sorunlar yaşadığı ve aile kurma alanında sorun yaşadıkları tespit edilmiştir (Wallerstein ve Blakeslee, 1989:95). Taş ve Balay (2017) da yapmış oldukları çalışmalarında, gelecekte evlilik kurma isteği açısından boşanmamış ailelerde yetişen üniversite öğrencilerinin, boşanmış ailede yetişen öğrencilere göre daha güçlü olduğunu tespit etmişlerdir. Almanya'da yapılan başka bir çalışmada da boşanmış aileden gelen genç yetişkinlerin, boşanmamış aileden gelen genç yetişkinlere nazaran evlilik kurmayı daha fazla reddettikleri tespit edilmiştir (Tas, 2012:159). Sonuç olarak alan uzmanlarının çalışmaları incelendiğinde (Wallerstein and Blakeslee, 1989; Dreikurs, 1968; Fithenakis, Niesel and Kunze, 1982; Schmidt-Denter and Beelmann, 1995; Figdor, 1998) boşanma süreci ve sonrasında yaşayan bireyler için, hem yetişkinler hem de çocuklar ve ergenler üzerinde oldukça zor bir geçiş ve yardım alınması gereken bir süreç olarak belirtmektedir. Taş (2017) da yapmış olduğu alanyazın çalışması sonrası, ebeveyn boşanmasının çocuklar üzerinde kısa süreli olumsuz etkilerin yanı sıra uzun süreli olumsuz etkiler bıraktığı; ayrıca boşanma sürecinde veya evlilik uyumu yaşayan bireylerde manevi danışmanlığın bireyler üzerinde olumlu etki bıraktığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Evlilik uyum sorunları içerisinde hiç şüphesiz din ve inanç konuları da yer almaktadır. Nitekim çiftler daha evlilik akdinin yapıldığı ilk anda bile evlilik biçiminin dini ritüellere uygun olmasına dikkat etmekte ve buna uygun nikâh türü tercih etmektedir. Ülkemizde TÜİK verilerine göre bireylerin evliliklerinde gerçekleştirdikleri nikâh türü incelendiğinde; bireylerin %97,1'inin hem resmi hem de dini nikâh yaptığı görülmektedir. Sadece resmi nikâh yapanların oranı %1,8, sadece dini nikâh yapanların oranı ise %1,1'dir (TÜİK, 2017a). Kısaca evliliği etkileyen unsurlardan en önemlilerinden birinin de dini tutumlar olduğu düşünülmektedir. Nitekim evlilik akdinin icra edildiği andan itibaren evliliğin birçok alanında dini tutum ve inançların etkili olduğu bilinmektedir. Müslüman Türk toplumunda daha kız isteme merasiminden başlayıp, evlilik adetlerine ve sonrasında çocuğun kulağına ezan okunmasından, çocuk için akika kurbanı kesilmesine kadar evliliğin birçok alanında dini tutum ve davranışların icra edildiğini görmek mümkündür.

Avrupa'da yaşayan Türkiyeli göçmenler ile yapılan araştırmalarda da evlilik tercihlerinde dini tutumların etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Kanık'ın (2017:109) yaptığı araştırmada, %46,1'i Müslüman bir kadının Müslüman olmayan bir erkekle evlenmesini uygun görürken, %36,5'i bu görüşe katılmamış, %17,5'i ise "fikrim yok" cevabını vermiştir. Aynı araştırmada Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin dini tutum ve davranışlar kapsamında, evlilik öncesi cinsel birleşmeye dair tutumlar gibi farklı sonuçlara da değinilmiştir (Kanık, 2017).

Kısaca literatürde evlilik uyumu ile veya ayrı olarak dini tutumlarla ilgili araştırmalara rastlanırken, doğrudan "evli çiftlerde evlilik uyumu ve dini tutum ilişkisine" dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum, bu araştırmayı yapmaya karar vermemizin temel nedenini oluşturmaktadır.

Din insanların hayatlarının çeşitli alanlarına dair duygu, düşünce, tutum ve davranışlarına etki eden güçlü bir anlam sistemidir. Newman ve Pargament (1990:390) dini "kişinin bireysel olarak dünyayı anlamada, olayları tahmin etme ve kontrol etmede, benlik saygısını sürdürmede yardımcı olan bir anlam sistemi" olarak tarif etmiştir. Bu tanım dinin hem özü hem de işlevsel yönünü işaret etmektedir.

Tutum genel olarak herhangi bir objeye veya duruma önceden tespit edilmiş belirli bir şekilde reaksiyonda bulunmak olarak tanımlanabilir (Certel, 2003:142). Tutum, basitçe insan, nesne veya düşüncelerin (olumlu veya olumsuz bir şekilde) değerlendirilmesidir (Aronson ve ark., 2010). Başka bir ifadeyle ‘bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir’ (Kağıtçıbaşı, 2010:101-102). Dini tutum ise, ‘bir kişinin lehte veya aleyhte olsun, dinle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzı’ şeklinde tanımlanmaktadır (Uysal, 1996). Yani kişinin dine dair bilgi ve inançları, dinin bütününden ya da herhangi bir esasından hoşlanması veya hoşlanmaması, dinle ilgili davranışları, yani lehte ve aleyhteki birtakım faaliyetleri onun dinî tutumunu oluşturmaktadır (Peker, 2008).

Dini tutum ve tecrübeler insanların hem kendilerini hem de diğer insanları anlama biçimlerini derinden etkiler. Uzmanlar, bir taraftan, dinin, insanların cinsel yaşamları, siyasi fikirleri, milli kimlikleri, iktisadi aktiviteleri, yeme-içme biçimleri, kariyer tercihleri, evlilik ilişkileri gibi konulardaki etkileri; diğer taraftan bu tür unsurların insanların dini kimliklerini tayin ettiği üzerinde durmaktadır (Zuckerman, 2009:58). Onedera (2007:4), dinin insan hayatında önemli bir rol oynadığını belirttikten sonra danışmanların insan hayatında bu kadar etkili olan dini, danışmanlığın ayrılmaz bir parçası olarak görmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Yabancı alanyazında dini tecrübelerin ve dini tutumların evlilik doyumu ve evlilik uyumu üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren farklı araştırmalara da rastlanmaktadır (Call ve Heaton, 1997:389-390; Dudley ve Kosinski, 1990:82; Khodayarifard, Shahabi, ve Akbari, 2007, Poston ve Turnbull, 2004:107, Dowlatabadi, Saadat ve Jahangiri, 2013:608; Sedighi, Shamsiah, Rasooli, 2014:327).

Sonuç olarak, ilgili alanyazın incelendiğinde evlilik uyumu ile dini tutumlar arasında olumlu ya da olumsuz bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Yurt dışında konuyla ilgili farklı çalışmalara rastlanırken, yurt içinde evlilik uyumu ile dini tutumlar arasındaki ilişkiye dair doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple ülkemizde evlilik uyumu ile dini tutumlar arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Araştırmamızın temel problem cümlesi “Evli çiftlerin evlilik uyumları ile dini tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklindedir. Bu temel probleme ilişkin alt problemler ise aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

Alt Problem 1: Evli çiftlerin dini tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 2: Evli çiftlerin evlilik uyum ölçeğinden aldıkları puanlar, demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 3: Eşlerin evlilik uyumları “birlikte vakit geçirmeleri” açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 4: Evlilik uyumu eşlerin anne ve babalarının hayatta olup olmaması açısından anlamlı şekilde farklılaşıyor mu?

Alt Problem 5: Evlilik uyumu puanları kayınpeder ya da kayınvalidenin nerede oturduğu açısından bir farklılık oluşturuyor mu?

Alt Problem 6: Çiftlerin evlilik uyumları evde çiftlerin ve çocuklarının dışında kalan başka biri olduğunda değişkenlik göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, evli bireylerin evlilik uyumu ile dini tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok değişken arasındaki birlikte değişimi ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler, olgular arasındaki neden sonuç ilişkisini vermez, sadece ilişkinin olup olmadığını ve yönünü gösterir. Bu araştırma modelleri, bazı ipuçları vererek bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde yararlı sonuçlar verebilir (Karasar, 2000).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini İstanbul Küçükçekmece ilçesinde ikamet eden, ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre belirlenen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 85 evli çift oluşturmaktadır. Bu durumda araştırmanın örneklemini 85'i Kadın 85'i Erkek toplam 170 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik verilerini toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmış, dini tutum için Ok Dini Tutum Ölçeği ve evlilik uyumunu belirlemek için de Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklere dair psikometrik özellikler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada dini tutum ve ruh sağlığı ile ilişkili olabileceği düşünülen demografik bilgileri ihtiva eden bir "Kişisel Bilgi Formu" oluşturulmuştur. Bu formda katılımcıların, yaş, cinsiyet, evlilik süresi, evlenme yaşı, evlenme biçimi, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışıp çalışmama durumu, çocuk sayısı gibi demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Ok-Dini Tutum Ölçeği: Ok-Dini Tutum ölçeği, İslami kültürde, biri 930 diğeri 388 üniversite öğrencisi olmak üzere iki farklı örneklem ve çalışmadan elde edilen veriler çerçevesinde geliştirilmiş bir dini tutum ölçeğidir. Yapılan çalışmalar neticesinde Ok-Dini Tutum olarak isimlendirilen ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu görülmüştür (.81 ve .91). Açılımsal ve doğrulayıcı faktör analizleri ölçeğin 4 ayrı alt grubuyla (bilişsel, duygusal, davranışsal ve ilişkisel) iyi bir model oluşturduğunu onaylamaktadır. Tüm maddeler toplam varyansın %78'ini açıklamıştır. Alt faktörler arasında en yüksek varyansı duygu faktörü açıklamıştır (%42). Madde-toplam korelasyonu skorları 42-60 arasında yer almıştır. Bu düzeydeki korelasyonlar ölçekteki hiçbir maddenin fazlalık olmadığı, yani her maddenin ölçeğin kalan maddeleriyle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir (Ok, 2011).

Ok Dini Tutum Ölçeği 5'li likert tipi 8 sorudan oluşan bir ölçektir. Maddelerin seçenekleri sırayla: hiç katılmıyorum, az katılıyorum, yarı yarıya katılıyorum, çoğuna katılıyorum, tamamına katılıyorum şeklinde 1'den 5'e puanlanan likert tipi sorulardır. Biliş alt faktöründe yer alan ilk iki soru ters kodlanmaktadır. Puanların yüksekliği olumlu tutumu düşüklüğü ise olumsuz tutumu göstermektedir (Ok, 2011).

Evlilikte Uyum Ölçeği:

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen evlilikte uyum ölçeği, evliliğin niteliğini ölçen 15 maddelik bir ölçektir. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 1 ile 60 puan arasında değişmekte olup, yüksek puan evlilikte uyumu, düşük puan da uyumsuzluğu göstermektedir. EUÖ bir genel uyum

sorusu, anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ile çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçen altı soruyu içermekte ve ölçekten alınan puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Uyumlu ve uyumsuz evliliği olan bireylerin ayırt edilmesini sağlayan kesme noktası ise 43.5 olarak belirlenmiştir (Tutarel-Kışlak, 1999). Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan işlemlerde iç tutarlık güvenilirlik değeri 0.90 iki yarım test güvenilirliği 0.84, test- tekrar test güvenilirliği 0.57 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla İlişkilerde Yükleme Ölçeğinden yararlanılmış ve korelasyon katsayısı -0.54 olarak bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1999).

Ölçeğin yapı geçerliği çalışması (Tutarel-Kışlak, 1999) sonucunda iki faktör elde edilmiştir. Birinci faktör anlaşma ve anlaşmama durumlarını, ikinci faktör ise ilişki tarzını göstermektedir. Birinci faktör genel uyum ve duygu, cinsellik ve toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmaya işaret eden ilk dokuz maddeden oluşmaktadır. İkinci faktör boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme ve güven gibi ilişki tarzıyla ilgili son altı maddeyi kapsamaktadır.

İşlem

Araştırmaya katılma çağrısına olumlu cevap veren gönüllülere, ölçme araçları bireysel olarak uygulanmıştır. Bireysel uygulamalarda katılımcılara sözlü olarak yönerge yeniden verilmiş, kişisel onam formu imzalatılmış ve uygulama ortalama 40 dakika sürmüştür. Verilerin toplanmasının ardından, eksik ve hatalı dolduran 7 çiftin yani 14 kişinin formları değerlendirmeye alınmamış kalan formlar ile istatistiksel işlemlere başlanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Ölçek ortalamalarının normal dağılıp dağılmadığı incelenmiş, bunun için ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, literatürde kabul edilen -1,5 ile +1,5 aralığında normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir (Tabachnick, 2013). Bunun sonucunda Evlilikte Uyum Ölçeği'nin -1 ile +1 aralığında normal dağıldığı dini tutum ölçeğinin ise bu değerlerin dışında kalarak normal dağılmadığı görülmüştür. Bu sebeple normal dağılım gösteren veriler için parametrik analizlerden ANOVA, t testi ve Pearson Korelasyon, normal dağılım göstermeyen veriler için ise nonparametrik analizlerden Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve Spearman Korelasyon testleri kullanılmıştır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında ortalamaların anlamlı şekilde farklılaştığı durumlarda, hangi post-hoc testinin seçileceğine karar vermek amacıyla öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu durumlarda post-hoc testi olarak Scheffe ve Tukey testi seçilmiş; varyansların homojen olmadığı durumlarda ise post-hoc testi olarak Tamhane's T2 testleri seçilmiştir.

Bulgular

Demografik Bulgular

Araştırmaya katılanların genel olarak eğitim düzeyleri incelendiğinde 33 kişinin (%19,4) ilkokul, 12 kişinin (%7,1) ortaokul, 44 kişinin lise (%25,9) 20 kişinin ön lisans (%11,8), 45 kişinin üniversite (%26,5) ve 16 kişinin (%9,4) de yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Çiftlerin cinsiyetlerine göre eğitim düzeylerini detaylı incelediğimizde kadınların 12'sinin ilkokul (%14,1), 5'inin ortaokul (%5,9), 21'inin lise (%24,7), 16'sının ön lisans (%18,8), 25'inin (%29,4) üniversite ve 6'sının (%7,1) yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip iken, erkeklerin 21'inin (%24,7) ilkokul, 7'sinin (%8,2) ortaokul, 23'ünün (%27,1) lise, 4'ünün (%4,7) ön lisans, 20'sinin (%23,5) üniversite ve 10'unun (%11,8) yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip oldukları görülmüştür.

Araştırmaya katılan çiftlerin 110'u (%64,7'si) çalıştığını, 60'ı ise (%35,3'ü) çalışmadığını belirtmiştir. Araştırma grubunun anne tahsil durumunu incelediğimizde ise katılımcıların, 35'inin

(%20,6) anne tahsil durumu okur-yazar düzeyinde iken, 98'inin (%57,6) ilkökul, 9'unun (%5,3) ortaokul, 18'inin (%10,6) lise, 4'ünün (%2,4) yüksekokul-önlisans, 5'inin (%2,9) üniversite ve 1'inin de yüksek lisans düzeyinde (%0,6) eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Baba tahsil durumunda ise okur yazar olmayanların sayısı 7 iken (%4,1), okur yazar düzeyinde olanlar 2 (%1,2), ilkökul mezunu olanlar 97 (%57,1), ortaokul mezunu olanlar 21 (%12,4), lise mezunu olanlar 23 (%13,5), yüksekokul-önlisans mezunu olanlar 2 (%1,2), üniversite mezunu olanlar 14 (%8,2), yüksek lisans mezunu olanlar 4 (%2,4) olarak tespit edilmiştir.

Araştırma grubuna kişisel bilgi formunda sorulan “Anne-baba hayatta mı?” sorusuna 104 kişi (%61,2) “her ikisi de hayatta” cevabı verirken, 8 kişi (%4,7) “babam hayatta annem vefat etti” cevabını, 36 kişi (%21,2) “annem hayatta babam vefat etti” cevabını, 22 kişi de (%12,9) “her ikisi de vefat etti” cevabını vermişlerdir. Bu soruya her ikisi de hayatta yanıtı veren 104 kişiden yalnızca 3'ü anne babasının boşandığını beyan ederken diğerleri birlikte yaşadıklarını ifade etmiştir.

Yine araştırma grubuna gelir düzeyleri sorulduğunda, 11'i (%6,5) 1.300 TL'den az, 46'sı (%27,1) 1.301 ile 3.000 TL arası, 59'u (%34,7) 3.001 ile 5.000 TL arası 38'i (%22,4) 5.001-7.000 TL arası, 16'sı (%9,4) 7.001 TL ile 10.000 TL arası olarak cevap vermişlerdir.

Ölçeklere Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan dini tutum ve evlilikte uyum ölçeklerinden elde edilen puanlar aşağıda Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 1. Dini Tutum ve Evlilik Uyum Ölçeği Betimleyici İstatistikleri

Ölçekler ve Alt Faktörleri		N	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
					Statis.	Std. Hata	Statis.	Std. Hata
Dini Tutum Ölçeği	Dini Tutum Ölçeği Toplam Puan Ort.	170	4,43	0,94	-2,16	0,19	4,10	0,37
	Dini Tutum Biliş Alt Faktörü	170	4,74	0,81	-3,53	0,19	12,17	0,37
	Dini Tutum Duygu Alt Faktörü	170	4,22	1,22	-1,59	0,19	1,37	0,37
	Dini Tutum Davranış Alt Faktörü	170	4,21	1,16	-1,56	0,19	1,43	0,37
	Dini Tutum Tanrı İle İlişkiler Alt Faktörü	170	4,54	1,07	-2,54	0,19	5,31	0,37
Evlilikte Uyum Ölçeği		170	46,85	7,86	-0,62	0,19	0,27	0,37

Tablo 1'de görüleceği üzere, araştırmaya katılan çiftlerin dini tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması $\bar{x}=4,43$ olarak tespit edilmiştir. Dini tutum ölçeğinin alt ölçeklerinde, biliş alt boyutu $\bar{x}=4,74$, ss= 0,81; duygu alt faktörü $\bar{x}=4,22$, ss= 1,22; davranış alt faktörü $\bar{x}=4,21$, ss= 1,16; Tanrı ile ilişkiler alt faktörü $\bar{x}=4,54$, ss= 1,07 olarak tespit edilmiştir. Buna göre genel olarak, örneklemin dini tutum puan ortalamalarının yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmamızın ikinci ölçeğini oluşturan “Evlilikte Uyum Ölçeği” verileri Tablo 1'de incelendiğinde araştırmaya katılan çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puan ortalamalarının $\bar{x}=46,85$, ss= 7,86 olduğu tespit edilmiştir.

Dini Tutum İle Evlilik Uyumu İlişisine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan çiftlerin dini tutumları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusuna dair elde edilen bulgular analiz edilmiş ve araştırmaya katılan çiftlerin ölçeklerden

ve alt faktörlerinden aldıkları puanların birbirleriyle ilişkisi, araştırmanın temel sorusu kapsamında korelasyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Dini Tutum Ölçeği ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Korelasyonu

Dini Tutum Ölçeği	Evlilikte Uyum Ölçeği
Dini Tutum Ölçek Toplam Puan	,10
Dini Tutum Biliş Alt Fak.	-,06
Dini Tutum Duygu Alt Fak	,14
Dini Tutum Davranış Alt Fak	,10
Dini Tutum Tanrı İle İlişki Alt Fak.	,10

Tablo 2 incelendiğinde, evlilikte uyum ölçeği ile dini tutum ölçekleri toplam puanları arasında ($p=0.19>0.05$) ve ölçek alt faktörleri arasında anlamlı korelatif bir ilişki bulunmamıştır.

Dini Tutuma İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan çiftlerin dini tutumları cinsiyet grupları arasından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusuna ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($U=3605,00$; $z=-,024$; $p=0.98>0.05$).

Dini tutum ölçeği puanları eşlerin gelir getirici bir işte çalışıp çalışmamalarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır sorusunu test etmek üzere Mann-Whitney U Testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Dini Tutum Puanlarının Çalışıp Çalışmamaya Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz?	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	p	
Dini Tutum Toplam Puan	Çalışıyor	110	78,62	8648,00	2543,00	-2,55	0,01
	Çalışmıyor	60	98,12	5887,00			
Duygu Alt Faktörü	Çalışıyor	110	78,60	8645,50	2540,50	-2,68	0,01
	Çalışmıyor	60	98,16	5889,50			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, çiftlerin dini tutum ölçeğinden almış oldukları puanların, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney-U testi sonucunda, dini tutum toplam puanı açısından ve duygu alt faktörü açısından gruplar arasında bir işte çalışmayanlar lehine istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Acaba eşlerin dini tutumları çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin de Mann-Whitney U testi yapılmış ve gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($U=2217,00$; $z=-1,610$; $p=0.10>0.05$).

Araştırmamızın diğer bir alt problemi olan, eşlerin dini tutumları eğitim düzeyleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusuna ilişkin Kruskal Wallis-H testi yapılmış ve eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark test toplam puanı ve alt faktörleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=9,954$; $sd=5$; $p=0,07>0,05$).

Araştırmamızın alt problemlerinden bir diğeri olarak “eşlerin dini tutum puanları annelerinin eğitim düzeyleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin Kruskal Wallis-H testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Dini Tutum Ölçeği Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklaşım Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Anne Tahsil Düzeyi	N	Mean Rank	Chi-Square	df	p	
Duygu Alt Faktörü	Okuryazar değil	35	77,90	17,516	6	,00
	İlkokul	98	92,80			
	Ortaokul	9	85,89			
	Lise	18	76,14			
	Yüksekokul-Ön lisans	4	17,88			
	Üniversite	5	98,50			
	Toplam	170				
Davranış Alt Faktörü	Okuryazar değil	35	82,93	15,595	6	,01
	İlkokul	98	90,12			
	Ortaokul	9	82,56			
	Lise	18	83,11			
	Yüksekokul-Ön lisans	4	11,38			
	Üniversite	5	102,20			
	Toplam	170				
Tanrı İle İlişkiler Alt Faktörü	Okuryazar değil	35	76,90	28,626	6	,00
	İlkokul	98	93,82			
	Ortaokul	9	77,44			
	Lise	18	81,61			
	Yüksekokul-Ön lisans	4	13,13			
	Üniversite	5	85,10			
	Toplam	170				
Dini Tutum Toplam Puan	Okuryazar değil	35	81,54	15,675	6	,01
	İlkokul	98	91,25			
	Ortaokul	9	86,44			
	Lise	18	74,89			
	Yüksekokul-Ön lisans	4	13,88			
	Üniversite	5	110,00			
	Toplam	170				

Tablodan anlaşılacağı gibi, dini tutum ölçeği sıralamalar ortalamalarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda annenin eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=15,675$; $sd=6$; $p=0,01<0,05$). Tabloda verilen alt faktör istatistiklerini incelediğimizde de “Tanrı ile ilişkiler” alt faktöründe ($\chi^2=28,626$; $sd=6$; $p=0,00<0,01$); “Davranış alt faktörü” ($\chi^2=15,595$; $sd=6$; $p=0,01<0,05$) ve “Duygu alt faktöründe” ($\chi^2=17,516$; $sd=6$; $p=0,00<0,01$) gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Dini Tutum Ölçeği sıralamalar ortalamalarının; eşlerin babalarının eğitim düzeyi değişkenine göre ($\chi^2=5,501$; $sd=7$; $p=0,59>0,05$); eşlerin aylık gelir değişkenine göre ($\chi^2=1,885$; $sd=4$; $p=0,75>0,05$); eşlerin büyüdükleri yer değişkenine göre ($\chi^2=6,557$; $sd=3$; $p=0,08>0,05$); eşlerin birlikte vakit geçirme değişkenine göre ($\chi^2=2,817$; $sd=2$; $p=0,24>0,05$) anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi yapılmış ve grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, test toplam puanı ve alt ölçeklerin puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Dini tutum ölçeği puanları ile yaş, çocuk sayısı ve evlilik süresi arasında korelatif bir ilişki var mıdır? sorusuna ilişkin olarak ise spearman korelasyon analizi yapılmış ve dini tutumla yaş

arasında ($r = -.125$; $p = 0,10 > 0,05$); çocuk sayısı arasında ($r = 0,048$; $p = 0,59 > 0,05$) ve evlilik süresi arasında ($r = -.063$; $p = 0,41 > 0,05$) anlamlı bir ilişki bulunamamışken, yalnızca dini tutum davranış alt ölçeği ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.163$; $p = 0,03 < 0,05$).

Evlilik Uyumu İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları ile yaşları, çocuk sayısı ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusunu test etmek üzere korelasyon analizi yapılmıştır. Buna göre evlilik uyumu ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir korelasyon bulunurken ($r = -.17$, $p = 0,02 < 0,05$) çocuk sayısı ve evlilik süresi açısından anlamlı bir korelasyona rastlanmamıştır ($p > 0,05$). Buna göre araştırmaya katılan çiftlerin yaşları yükseldikçe evlilik uyumu düşmektedir.

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları cinsiyet değişkeni açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh	t	sd	p
Evlilik Uyumu	Kadın	85	3,04	,49	,054	-1,96	168	,05
	Erkek	85	3,20	,53	,058			

Tablo 5'te görüldüğü gibi çiftlerin evlilik uyumları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir [$t = -1,96$, $p = .05$]. Burada anlamlılık değeri 0,05 düzeyi ile eşit bulunduğu için anlamlı olarak değerlendirilmemiştir.

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları gelir getirici bir işte çalışma değişkeni açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Gelir Getirici Bir İşte Çalışma Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh	t	sd	p
Evlilik Uyumu	Çalışıyor	110	3,19	,50	,04	2,48	168	,01
	Çalışmıyor	60	2,99	,54	,07			

Tablo 6'da görüldüğü gibi çiftlerin evlilik uyumları gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir [$t = 2,48$, $p < .05$]. Buna göre çalışanların evlilik uyumları ($\bar{x} = 3,11$) çalışmayanlara göre ($\bar{x} = 2,99$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları çocuk sahibi olup olmamaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Çocuk Sahibi Olma Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Çocuğunuz Var mı?	N	$\bar{x}$	ss	Sh	t	sd	p
Evlilik Uyumu	Evet	129	3,06	,54	,048	-3,16	93,37	,00
	Hayır	41	3,31	,39	,061			

Tablo 7’de görüldüğü gibi çiftlerin evlilik uyumları çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir [$t=-3,16$ $p=0,00<0,05$]. Buna göre çocuğu olmayanların evlilik uyumlarının ($\bar{x}=3,31$) olanlara göre ($\bar{x}=3,06$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Evli çiftlerin evlilik uyumları acaba çiftlerin birlikte vakit geçirmeleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eşlerin Birlikte Vakit Geçirmelerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Birlikte Vakit Geçirme	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	(Tamhane’s T2)
Evlilik Uyumu	1.Evet	97	3,24	0,49	G. Arası	3,26	2	1,63	6,33	,00	1>2
	2.Hayır	51	2,93	0,59	G. İçi	43,08	167	,25			
	3.Kararsızım	22	3,05	0,37	Toplam	46,35	169				
	Toplam	170	3,12	0,52							

Tablo 8’de görüleceği üzere, yapılan ANOVA analizi sonucunda çiftlerin birlikte yeterince vakit geçiriyor musunuz? sorusuna verdikleri cevap grupları arasında ortalamaların anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=6,330$, $P=0,00 <0,01$). Bu işlemin ardından Levene’s testi ile varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($LF=4.170$; $p=0,01<0,05$). Bu sebeple post-hoc testi olarak Tamhane’s T2 testi seçilmiş ve yapılan test sonucunda “Birlikte yeterli vakit geçirdiğinizi düşünüyor musunuz? Sorusuna “Evet” yanıtı verenlerle “Hayır” yanıtı verenler arasında “Evet” yanıtı verenler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0,00<0,01$).

Eşlerin evlilik uyumları eşlerin büyüdüğü yer açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eşlerin Büyüdükleri Yere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Evli evliliği uyumu	N	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
1-Köy	32	3,17	0,54	G. Arası	2,62	4	,65	2,47	,04
2-Kasaba	13	3,14	0,41	G. İçi	43,73	165	,26		
3-Şehir	82	3,17	0,50	Toplam	46,35	169			
4-Büyük Şehir	39	2,94	0,56						
5-Yurt Dışı	4	3,63	0,44						
Toplam	170	3,12	0,52						

Tablo 9’da görüleceği üzere, yapılan ANOVA analizi sonucunda evlilikte uyum ölçeği puanlarının eşlerin büyüdüğü yer bakımından anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=6,330$, $P=0,00 <0,01$). Bu işlemin ardından Levene’s testi ile varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($LF=0,497$; $p=0,73>0,05$). Bu sebeple post-hoc testi olarak Scheffe testi seçilmiş ve yapılan test sonucunda yurt dışında büyüyenlerle büyükşehirde büyüyenler arasında yurtdışında büyüyenler lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ancak yurt dışında büyüyen kişi sayısının az olması nedeniyle anlamlı bir değerlendirmeye varmak zor görünmektedir.

Evlilik uyumu anne eğitim düzeyi açısından anlamlı şekilde farklılaşıyor mu? sorusuna cevap aramak üzere yapılan ANOVA analizi sonucunda grupların anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($F=1,265$; $P=.27 >.05$). Aynı şekilde evlilik uyumu puanları baba eğitim düzeyi grupları açısından da anlamlı şekilde farklılaşmamıştır ($F=.577$, $P=0,63 >.05$).

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları ile ilgili diğer bulgular aşağıdaki şekildedir:

- Evlilik uyumu eşlerin eğitim düzeyleri açısından anlamlı şekilde farklılaşıyor mu? sorusuna cevap aramak üzere yapılan ANOVA analizi sonucunda grupların anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($F=1,366$; $P=.24 >.05$).
- Çiftlerin evlilik uyumları acaba evde çiftlerin ve çocuklarının dışında kalan başka biri olduğunda değişkenlik göstermekte midir? sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara yapılan t testi sonucunda evde çiftlerin ve çocuklarının dışında kalan başka birinin yaşayıp yaşamaması açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($t= 0,701$, $p=0,48 >.05$).
- Evlilik uyumu eşlerin ekonomik düzeyleri açısından anlamlı şekilde farklılaşıyor mu? sorusuna cevap aramak üzere yapılan ANOVA analizi sonucunda grupların anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($F=0,566$; $P=.68 >.05$).
- Evlilik uyumu ile yaş, evlilik süresi ve sahip olunan çocuk sayısı arasında korelatif bir ilişki var mıdır sorusuna dair yapılan korelasyon analizi sonucunda, evlilik uyumu ile yaş ($r= -,118$; $p=0,12 >.05$); evlilik süresi ($r= -,091$; $p=0,23 >.05$) ve çocuk sayısı ($r= -,018$; $p=0,84 >.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Evlilik uyumu puanları kayınpeder ya da kayınvalidenin nerede oturduğu açısından bir farklılık oluşturuyor mu? sorusunu test etmek için yapılan ANOVA sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($F=1,74$; $p=.12 >.05$).
- Evlilik uyumu eşlerin anne ve babalarının hayatta olup olmaması açısından anlamlı şekilde farklılaşıyor mu? sorusuna cevap aramak üzere yapılan ANOVA analizi sonucunda grupların anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($F=1,592$; $p=.19 >.05$).

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan evli çiftlerin dini tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=4,43$), genel olarak örneklemin olumlu dini tutuma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmamızın ikinci ölçeğini oluşturan “Evlilikte Uyum Ölçeği” verileri incelendiğinde araştırmaya katılan çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puan ortalamalarının $\bar{x}=46,85$, olduğu tespit edilmiştir. Evlilikte uyum ölçeği puanlarının yorumlanmasında 43 puan ve üstünün evlilikte uyumu gösterdiği değerlendirildiğinde araştırma grubumuzun genel olarak evlilik uyumunun ortalamasının üstünde olduğu söylenebilir.

Araştırmamızın temel problemi olan “araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları ile dini tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusuna ilişkin elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiş ve evlilikte uyum ölçeği ile dini tutum ölçekleri toplam puanları arasında ve alt faktörleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde ülkemizde bizim bulgularımızı destekleyen veya desteklemeyen konumuzla ilişkili evlilik uyumu ile dini tutumlar arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bizim çalışmamıza yakın bir araştırma olarak Atçeken’in (2014) yaptığı bir çalışmada, dindarlıkla evlilik doyumu incelenmiş ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bununla birlikte yabancı literatürde evlilik uyumu ve doyumu ile dini tutum ve tecrübeler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Call ve Heaton, 1997:389-390; Dudley ve Kosinski, 1990:82; Khodayarifard, Shahabi, ve Akbari, 2007, Poston ve Turnbull, 2004:107, Dowlatnabadi, Saadat ve Jahangiri, 2013:608; Sedighi, Shahsiah, Rasooli, 2014:327). Örneğin Call ve Heaton (1997:389-390) yaptığı çalışmada

dini tecrübelerin ve dini tutumların evlilik uyumunu olumlu etkilediğini ifade etmektedir. Dudley ve Kosinski (1990:82) de evlilik uyumu üzerinde dindarlığın olumlu etkilerinden bahsetmektedir. Khodayarifard, Shahabi, ve Akbari (2007) araştırmasında çiftler arasında dini tutumun evlilik doyumunda büyük bir önemi olduğunu ve aile danışmanlarının danışanlarının dini ve manevi tutumlarına önem vermesi gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır. Dowlatabadi, Saadat ve Jahangiri (2013:608) İran’da yaptığı araştırmada, evlilik doyumunu ile dini tutumlar arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Araştırma sonucunun bu şekilde çıkması, örneklemin yapısından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca örneklemin dini tutum puanlarının yüksek ortalamaya sahip olması ve normal dağılmaması da iki ölçek puanları arasında anlamlı bir korelatif ilişki bulunamamasına neden olmuş olabilir. Bu sebeple konuyla ilgili daha büyük örnekleme daha fazla araştırma yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Evlilik uyumu ile dini tutum arasındaki ilişkiye dair daha fazla araştırma yapılmasının ülkemizde ilgili sahadaki bilimsel literatürün zenginleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Dini Tutuma İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmamızın alt problemleri açısından baktığımızda, “araştırmaya katılan çiftlerin dini tutumları cinsiyet grupları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusuna ilişkin elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edildiğinde cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürde bu sonuçla uyumlu bazı araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Örneğin Kımtar (2008), Yapıcı (2007), İmamoğlu ve Yavuz (2011) tarafından yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dindarlık algılarında kızlar lehine farklılıklar gösterdikleri gözlenmiştir. Yani kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kendilerini daha dindar veya inançlı tanımladıkları gözlenmiştir. Kızların dini inanç düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu gösteren başka araştırmalara da rastlanmaktadır (Toman, 2015:84). Aynı şekilde Batı’da yapılan araştırmaların çoğunda genellikle kadınların erkeklerden daha dindar olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir (Bkz. Allport, 2005; Argyle ve Beit Hallahmi, 1975; Argyle, 2000). Buna karşılık başka araştırmalarda kadınlar ve erkeklerin dindarlıkları veya dini tutumları arasında fark olmadığını gösteren bulgulara ulaşılmıştır (Atçeken, 2014; Kula, 2005; Mehmedoğlu 2004; Oluğ, 2011; Pehlivan, 2002; Topuz, 1999; Yapıcı ve Zengin, 2003). Erkeklerin dini tutumlarının kadınlardan yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Apaydın, 2001; Doğan, 2007). Toman’ın (2015:161-167) öğretmenlerle yaptığı araştırmada, cinsiyet değişkenine göre bayan öğretmenlerin inanç ve duygu düzeyleri erkeklerden, erkek öğretmenlerin ibadet, etki ve bilgi düzeyleri ise bayan öğretmenlerin ibadet, etki ve bilgi düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre inanç ve duygu düzeyleri yüksek, ibadet, etki ve bilgi düzeyleri ise düşüktür. Özetle belirtmek gerekirse gerek ülkemizde gerekse yurt dışında cinsiyet ve dindarlık arasındaki ilişkiyle ilgili olarak birbirinden farklı birtakım sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Dini tutum ölçeği puanları eşlerin gelir getirici bir işte çalışıp çalışmamalarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır sorusunu test etmek üzere yapılan istatistiki analizler neticesinde dini tutum toplam puanı açısından ve duygu alt faktörü açısından gruplar arasında bir işte çalışmayanlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Araştırmamızın alt problemlerinden bir diğeri olan “eşlerin dini tutum puanları annelerinin ve babaların eğitim düzeyleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analiz sonucunda annenin eğitim düzeyi gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark “Tanrı ile ilişkiler” alt faktöründe; “Davranış alt faktörü” ve “Duygu alt faktöründe” gruplar arasında istatistiki açıdan anlamlı görülmektedir. Ancak aynı durum babaların eğitim düzeyi açısından geçerli değildir.

Literatürde annenin eğitim seviyesi yükseldikçe olumlu dini tutumun düştüğünü gösteren araştırmalara rastlandığı gibi (Öztürk, 1992; Aydın, 1995, Toman, 2015) annenin eğitim seviyesi düştükçe olumlu dini tutumun arttığını gösteren araştırmalara da rastlanmıştır (Pehlivan, 2002; Oluğ, 2011). Babanın eğitim seviyesi ile dini tutumlar arasındaki ilişkiye dair de literatürde farklı araştırmalara rastlanmaktadır. Örneğin Pehlivan (2002) tarafından yapılan araştırmada, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin dini tutum ve davranış düzeyleri, babası okur yazar, ilk ve ortaokul mezunu olanlara göre daha düşük bulunmuştur. Yani babanın eğitim seviyesi arttıkça genel olarak olumlu dini tutum ve davranışların da azaldığı görülmektedir. Aynı şekilde Bayyigit (1989), yaptığı araştırmada, babalarının öğrenim düzeyi düşük olan üniversite öğrencilerinin beş vakit namaz kılma ve oruç tutma oranlarının, babalarının öğrenim düzeyi yüksek olanlara göre daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Buna mukabil Oluğ (2011) tarafından yapılan başka bir araştırmada babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ilköğretim öğrencilerinin inanç puanları, babası okuryazar olmayan ilköğretim öğrencilerinin inanç puanlarından yüksektir. Apaydın (2001) da araştırmasında anne-baba eğitim düzeyi yüksek olanların dini tutumlarının olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kısaca, anne ve babanın eğitim seviyesi ile dini tutum ve davranışlar arasındaki ilişkiye dair literatürde bizim bulgularımızla uyumlu ya da zıt araştırmalara rastlanmaktadır.

Aynı şekilde dini tutum ölçeği puanları ile yaş, çocuk sayısı ve evlilik süresi arasında korelatif bir ilişki var mıdır? sorusuna ilişkin olarak spearman korelasyon analizi yapılmış ve dini tutumla yaş arasında, çocuk sayısı arasında ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamışken, yalnızca dini tutum davranış alt ölçeği ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre yaş yükseldikçe dini tutum davranış alt ölçek puanları düşmektedir.

Literatürde yetişkinlerle alakalı yapılan araştırmalarda dindarlık ile yaş arasında anlamlı ilişkiler olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Uysal, 2006; Karaca, 2000; Mehmedoğlu, 2004; Çelik, 2002; Hökelekli, 2008; Baynal, 2015). Bu araştırmalarda yaş yükseldikçe dindarlığın da arttığı görülmektedir. Literatürde dindarlıkla yaş arasında ilişki bulunmayan araştırmalara da rastlanmıştır (Toman, 2015: 85).

Dini Tutum puanları açısından anlamlı sonuçların aksine Dini Tutum Ölçeği ortalamalarının; eşlerin aylık gelir değişkenine göre, eşlerin büyüdüklere yere göre, eşlerin birlikte vakit geçirip geçirmemeleri açısından, çocuk sahibi olup olmama bakımından ve eşlerin eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel analizler sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark test toplam puanı ve alt ölçeklerin puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Literatürde bizim bu sonuçlarımızla uyuşan ve uyuşmayan araştırmalara rastlanmıştır. Örneğin Toman'ın (2015:161-167) öğretmenlerle yaptığı araştırmada, yaş değişkenine göre inanç düzeyleri analiz edilen öğretmenlerin inanç düzeylerinin genel olarak yaş ilerledikçe arttığı görülmektedir. Yüksek lisans eğitim seviyesine sahip olan öğretmenlerin inanç, ibadet, etki, bilgi ve duygu düzeylerinin lisans eğitim seviyesindekilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Evli olan öğretmenlerin inanç, ibadet, etki, bilgi ve duygu boyutlarının bekâr öğretmenlere göre yüksek olduğu görülmektedir. Yine araştırmada aylık geliri en düşük olan öğretmenlerin inanç düzeyleri en yüksek çıkmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin yetiştikleri yer bakımından büyükşehir kökenli öğretmenlerin köy kökenlilere, şehirli olan öğretmenlerin ilçe kökenlilere, ilçe kökenli öğretmenlerin kasaba kökenlilere göre inanç düzeyi tutumları pozitif yönde farklılaşmaktadır. Yerleşim yeri köy olan öğretmenlerin en düşük, şehirli olan öğretmenlerin ise en yüksek inanç düzeyi tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Literatürde gelir düzeyi yükseldikçe dini inanç ve tutum puanlarının azaldığını gösteren araştırmalara rastlanmıştır (Bayyigit, 1989: 81,98,104). Başka bir araştırmada Apaydın (2001) kişilik özelliklerinin dini tutumlara etkisini araştırdığı çalışmasında, araştırmaya katılan deneklerin yaşlarına göre dini tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulamazken, hayatının çoğunluğunu köyde geçiren deneklerin dini tutumlarının daha olumlu olduğu, gelir düzeyi yüksek ailelere sahip bireylerin

dini tutumlarının olumsuz olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Kısaca literatürde bizim sonuçlarımızla uyumlu olan veya uyumlu olmayan araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Bizim elde ettiğimiz sonuçlar hiç şüphesiz örneklemin özellikleriyle sınırlıdır. Bu sebeple daha fazla örneklem sayısı ile çok daha geniş araştırmaların yapılmasında fayda görülmektedir.

Evlilik Uyumu'na İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları demografik değişkenler açısından incelenmiş ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre evlilik uyumu ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Buna göre araştırmaya katılan çiftlerin yaşları yükseldikçe evlilik uyumu düşmektedir. Ayrıca araştırmamızda çocuk sayısı ve evlilik süresi açısından anlamlı bir korelasyona rastlanmamıştır. Yine araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları, cinsiyet; anne ve baba eğitim düzeyi; evde çiftlerin ve çocuklarının dışında yaşayan başka biri olup olmaması; eşlerin eğitim düzeyleri; eşlerin ekonomik düzeyleri; eşlerin anne ve babalarının hayatta olup olmaması, kayınpeder veya kayınvalidenin oturduğu yer gibi değişkenler açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık veya ilişki bulunamamıştır. Buna karşın çiftlerin evlilik uyumları eşlerin çalışıp çalışmaması açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir. Buna göre çalışanların evlilik uyumlarının çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Literatürde bu bulguları destekleyen ve desteklemeyen çeşitli araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Örneğin Kumcağız ve Ertuğ (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, evlilik hoşnutsuzluğu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir. Buna karşılık; yaş, öğrenim düzeyi, evlilik süresi, çalışma durumu ve çocukların bakımı değişkenleri ile evlilik hoşnutsuzluk puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir. Şentürk (2013) tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında ise; evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenleri ile evli bireylerin evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, 20-35 yaş aralığındaki evli bireylerin, 46-65 yaş aralığındaki evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada cinsiyet, eğitim durumu, meslek, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı, birlikte yaşanan kişiler değişkenleri ile evli bireylerin evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna karşın ekonomik durumu iyi olan evli bireylerin, ekonomik durumu orta olan evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları; eşi ile çok benzediğini düşünen evli bireylerin, eşi ile biraz benzediğini ve hiç benzemediğini düşünen evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları saptanmıştır. Yine Yıldız (2012) tarafından yapılan başka bir araştırmada da evlilik sürelerine göre evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Başka bazı araştırmalarda da evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılaşma gözlenirken (Kahveci, 2016; Yıldırım, 1992; Demir ve Fışıloğlu, 1999; Çınar, 2008). Bazı farklı araştırmalarda evlilik süreleriyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (Demiray, 2006; Küçükçelik, 2015). Düzgün'ün (2009) araştırması sonucunda yaş, evlilik süresi, evlenme yaşı puanının evlilik uyumunu yordadığı bulunmuştur. Küçükçelik'in (2015) araştırmasında ise yaş aralığının, evlilik süresinin, çocuk sayısının ve evlenme biçiminin evlilik uyumuna etkisi değerlendirilmiş ve sonucun anlamsız olduğu görülmüştür. Evlilik uyumunun yaşa göre farklılık göstermediğini belirten başka araştırmalara da rastlanmıştır (Erişti, 2010:76). Kahveci'nin (2016) araştırmasına göre, evlilik uyum puanları, cinsiyete, eğitim durumuna, eşlerin ekonomik durumuna göre, eşlerin mesleki çalışma durumuna göre, evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, evlilikte uyum puanlarının çiftlerin evlenme şekline göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre, görücü usulü ile evlenenlerin evlilik uyum puanları anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyum puanlarından anlamlı şekilde daha yüksektir (Kahveci, 2016:81). Küçükçelik'in araştırmasında ise (2015:62) evlilik uyumunun öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcılar, okuryazar/ilkokul mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek evlilik uyumuna sahip olduğu görülmüştür. Öte yandan, ortaokul/lise mezunu olan katılımcıların evlilik uyumu açısından diğer iki gruptan anlamlı farkları

bulunmamaktadır. Aynı araştırmada evlilik uyumunun gelir düzeyiyle olumlu ilişkisi gözlenmiş; cinsiyet açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şener'in (2002) yaptığı bir araştırmada da üniversite mezunu olan evli bireylerin evlilik uyumunun ilköğretim mezunu evli bireylerin evlilik uyumundan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şener ve Terzioğlu'nun (2008) araştırmasında da eşlerin genel evlilik uyum puan ortalamaları, cinsiyete göre incelendiğinde erkeklerde kadınlardan yüksek bulunmuştur. Yine aynı araştırmada bazı farklılıklar olmakla beraber genel olarak gerek kadın gerekse erkeklerin evlilik uyum puan ortalamalarının, öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir miktarı, 35 ve üzeri yaş grubuna kadar evlenme yaşı, ayrıca duygu ve düşüncelerin paylaşımı ve bu konuda duyulan memnuniyet derecesi arttıkça artmakta olduğu görülmüştür.

Kısaca, literatürde bizim bulgularımızla uyumu olan ve uyumlu olmayan araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Bizim araştırmamızda araştırmaya katılan çiftlerin yaşları yükseldikçe evlilik uyumunun düşmesinin, çalışma hayatıyla birlikte ve çocuk sahibi olmakla birlikte çiftlerin birlikte vakit geçirmesinin azalmasının sebep olabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim bu yorumumuzu destekler nitelikte, araştırmamızın sonuçları arasında birlikte vakit geçirmeyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir sonuç bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmamızda çalışanların evlilik uyumları çalışmayanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca çalışan ve çalışmayan eşlerin birbirlerinden kültürel ve sosyoekonomik açıdan farklılaşmalarının neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmamızda evli çiftlerin evlilik uyumları acaba çiftlerin birlikte vakit geçirmeleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere yapılan istatistikî analizler neticesinde grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Buna göre "Birlikte yeterli vakit geçirdiğinizi düşünüyor musunuz? Sorusuna "Evet" yanıtı verenlerle "Hayır" yanıtı verenler arasında "Evet" yanıtı verenler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre birlikte yeterli vakit geçiren çiftlerin evlilik uyumları yüksek bulunmuştur. Bu sonuç literatürle de uyumlu görünmektedir. Nitekim yurt dışı ve yurt içi çalışmalarda (National Research Council and Institute of Medicine, 2003; Amato et al, 2009; Spanier and Lewis, 1980; Lee, 1977; Tolan, 2015; Korkut ve Şendil, 2008, Küçükçelik, 2015) eşlerin birlikte vakit geçirmelerinin evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır. Bu sonuç evlilik uyumu açısından beklenen bir sonuçtur. Nitekim evlilikte birlikte vakit geçirmek, kişilik uyumunu, eşlerin duygusal paylaşımlarını, problemleri birlikte çözmelerini ve evlilik uyumunu pekiştirecek pek çok hususu arttırmaya destek olacak bir husus olarak değerlendirilebilir.

Eşlerin evlilik uyumları eşlerin büyüdüğü yer açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere yapılan istatistikî analizler neticesinde grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Yapılan test sonucunda yurt dışında büyüyenlerle büyükşehirde büyüyenler arasında yurtdışında büyüyenler lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ancak yurt dışında büyüyen kişi sayısının az olması nedeniyle anlamlı bir değerlendirmeye varmak zor görünmektedir.

Araştırmaya katılan çiftlerin evlilik uyumları çocuk sahibi olup olmamaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusunu test etmek üzere yapılan analizlerde çiftlerin evlilik uyumları çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir. Buna göre çocuğu olmayanların evlilik uyumları, çocuğu olanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Literatürde bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalara rastlanmaktadır. Nitekim literatürde, çocuk sayısı arttıkça özellikle evlilik uyumu düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşan araştırmalarla birlikte (Yaşar, 2009; Aktaş, 2009, Kublay, 2013, Hoşgör, 2013) çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu arttırdığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır (Kahveci, 2016). Kahveci (2016) araştırmasında evlilik uyumu puanları çocuk durumuna ve sayısına göre de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre, bir ya da iki çocuğu olanların uyum puanlarının hiç çocuğu olmayanlara kıyasla anlamlı şekilde daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Bu sonuçlar çocuklu çiftlerin

evlilik uyumunun hiç çocuğu olmayan çiftlere göre daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Hoşgör (2013:140) yapmış olduğu araştırmada çocuk sahibi olmayan katılımcıların puan ortalamalarının, tek çocuk sahibi olan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Kublay'ın (2013: 72-73) yaptığı araştırmada ise çocuğu olmayan bireylerin evlilik uyumlarının, 1 çocuk, 2 çocuk ve 3 çocuk sahibi olan bireylerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. 4 çocuğa sahip bireylerde ise evlilik uyum düzeyinde tekrar bir artış olduğu görülmüştür. Kısacası literatürde çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü gösteren çalışmalar olduğu gibi, tersi olarak çocuk sayısı azaldıkça evlilik uyumunun yükseldiğini gösteren çalışmalarla çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında ilişki bulunmayan araştırmalara rastlanmaktadır. Bizim araştırmamızda çocuğu olmayanların evlilik uyumlarının çocuğu olanlara göre daha yüksek bulunması çocuğun eşlerin birlikte vakit geçirmesini engelleyebileceği hususuyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda çocuk, aileyi bir arada tutabileceği gibi çiftler arasındaki çatışma ve uyumu da etkileyebilmektedir. Çocuk hakkında verilen kararların ortak alınıp alınmaması da evlilik uyumunu etkileyebilir. Ayrıca çocuk yetiştirme sorumluluğuna bağlı olarak çocuklara daha iyi örnek olma çabası, aktivitelerin çocuklarla birlikte planlanması ve eşlerin yapacakları aktivitelere çocukları da dâhil etmeleri, ebeveynler ve çocukların hep birlikte vakit geçirmeleri, ebeveynler arasında uyum sağlanmasında etkili olan davranış normlarının kazanılmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz-Babaoğlu E. (2012). Meme kanseri olan evli kadın hastaların eşler arası uyum ve baş etme biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2012; 3(2): 53 – 60.
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Allport, Gordon W. (1950). *The individual and his religion: a psychological interpretation*. Oxford, England: Macmillan The individual and his religion: a psychological interpretation.
- Allport, Gordon W., (2005). *Birey ve dini*. (B. Sambur, Çev.) Elis Yayınları (Orjinali 1950).
- Amato, P. R., Booth, A., Johnson, D. R., and Rogers, S. J. (2009). *Alone together: How marriage in America is changing*. Harvard University Press.
- Apaydın, Halil (2001). *Kişilik Özelliklerinin Dini Tutum ve Özelliklere Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Argyle, M. (2000). *Psychology and religion: An introduction*. London: Routledge
- Argyle, M. ve Beit-Hallahmi, B. (1975). *The social psychology of religion*. London ve Boston: Routledge ve Kegan Paul.
- Aronson, E., Wilson, T. D. and Akert, R. M. (2010). *Social psychology*. Boston: Prentice Hall.
- Atçeken, Merve (2014). *Dindarlık, Evlilik Doyumu Ve Kişilik Özelliklerinin Bağışlama İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aydın, A.R. (1995). *Dini inkârın psikososyal nedenleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Baynal, Fatma (2015). *Yetişkinlerde dindarlık ve ruh sağlığı ilişkisinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, ss. 206-231.
- Bayyığıt, Mehmet (1989). *Üniversite gençliğinin dini inanç, tutum ve davranışları üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Bradbury, T. N. ve Karney, B. R. (2004). *Understanding and altering the longitudinal course of marriage*. Journal of Marriage and Family, 66, 862-879.
- Call, V. R., and Heaton, T. B. (1997). *Religious influence on marital stability*. Journal for the Scientific Study of Religion, 382-392.
- Certel, Hayati. (2003), *Din psikolojisi*. Andaç Yayınları, Ankara.
- Çelik, C. (2002). *Şehirleşme ve din*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Demir, A., ve Fıdıloğlu, H. (1999). Loneliness and marital adjustment of Turkish couples. *The Journal of Psychology*, 133(2), 230-240.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır
- Doğan, Şahin (2007). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Dini Tutumları (Ankara Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dowlatabadi, Hosseini F, Saadat S., Jahangiri S (2013). The Relationship between religious Attitudes and Marital Satisfaction among married personnel of departments of education in Rasht City, Iran. *International Journal of Advanced Studies in Humanities and Social Science*, 1(6), 608-615.
- Dreikurs, R. (1968). *Die Ehe – eine Herausforderung*. Ernst Klett Verlag; Stuttgart.
- Dudley, M. G., and Kosinski Jr, F. A. (1990). Religiosity and marital satisfaction: A research note. *Review of Religious Research*, 78-86.
- Düzgün, G. (2009) *Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Erişti, Ali (2010). *Bađlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Figdor, H. (1998). *Scheidungskinder-Wege der Hilfe*. Psychosozial-Verlag: Giesen.
- Fthenakis, W.E., Niesel, R., Kunze, H.R. (1982). *Ehescheidung. Konsequenzen für Eltern und Kinder*. Urban & Schwarzenberg Verlag: München, Wien, Baltimore.
- Genç, Y. ve Baki, S. V. (2017). Eşler Arası Çatışmaya Neden Olan Faktörler, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/21*, p. 299-314, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12098> , Ankara – Turkey
- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde psikolojik sağlığın demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 110-130.
- Gürsu, O. (2015). Değişen Dünyada Aile ve Psikolojik Problemler. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 99-130.
- Hoşgör, Elmas Tüfekçi (2013). *Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Hökelekli, H. (2008). *Ölüm, ölüm ötesi düşüncesi ve din*. İstanbul: Dem Yayınları.
- İmamoğlu, A. ve Yavuz, A. (2011). Üniversite gençliğinde dini inanç ve umutsuzluk ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:XIII, Sayı: 23 (2011/1), s. 205-244

- Kağıtçıbaşı, Ç., (2010). *Günümüzde insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. 12. Basım. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahveci, Gizem Ayşem (2016). *Evlü çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kanık, C. (2017). Almanya Doğumlu Türkiye Gençliğinde Dini Tutum Ve Davranışlar, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/2*, p. 91-120, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11433>, Ankara – Turkey
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. İstanbul: Beyan Yay.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Khodayarifard, M., Shahabi, R. A., and Akbari, Z. S. (2007). Relationship between Religious Attitude and Marital Satisfaction. *Journal of Family Research, Volume 3, issue 10*, P. 611-620
- Kıııter, Nurte (2008). *Benlik saygısı ve dindarlık ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkut Y. ve Şendil, G. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi, *Türk Psikiyatri Dizini*, 28, 15-34.
- Kublay, Deniz (2013). *Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kula, M. N.(2005). Küreselleşme, ruh sağlığı ve din. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi V*, Sayı: 2, 7-30.
- Kumcağız, H. Ve Kevser, E. (2016). Evlilik Hoşnutsuzluğu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/19* Fall 2016, p. 601-620, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9780> , Ankara – Turkey
- Küçükçelik, Zahide Merve (2015). *İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lee, G. R. (1977). Age at marriage and marital satisfaction: A multivariate analysis with implications for marital stability. *Journal of Marriage and the Family*, 493-504.
- Mehmedoğlu, A. U. (2004). *Kişilik ve din*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- National Research Council and Institute of Medicine (2003). *Working Families and Growing Kids: Caring for Children and Adolescents. Committee on Family and Work Policies*. Eugene Smolensky and Jennifer A. Gootman, eds. Board on Children, Youth and Families, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press.
- Newman, J., and Pargament, K. (1990). The Role of Religion in the Problem-Solving Process. *Review of Religious Research*, 31(4), 390-404. doi:10.2307/3511564
- Ok, Ü., (2011). Dinî Tutum Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 8* (2).

- Oluğ, F. (2011). *Erinlik dönemindeki öğrencilerde dini tutum ve davranışlar (sakarya örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Onedera, Jill Duba (2007). *The Role of Religion in Marriage and Family Counseling*. Routledge
- Öyekçin, D.G. (2008). Bir Devlet Hastanesi Psikiyatri Kliniğine Bir Yıl İçinde Başvuran Olguların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Tanı Dağılımı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 39-43.
- Özguven, H.D., ve Sayıl, I. (1999). Ankara Üniversitesi Kriz Merkezine Bir Yıl Süresince Başvuran Yeni Vakaların Sorun Alanları ve Tanılarına Göre Değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 7, 7-13.
- Öztürk, H. (1992). Ergenlerde din duygusu ve Allah inancının boyutları, *Din Öğretimi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, Ankara
- Pehlivan, Özlem (2002). *Bireyin dini tutum ve davranışlarına etki eden anne baba davranışları ve diğer çevre faktörleri (14-17 yaş grubu)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Peker, H. (2008). *Din psikolojisi*. 4. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Ponzetti, James J., Jr. Editor in chief (2003). *International encyclopedia of marriage and family*, 2nd ed. Raeann R. Hamon, Yvonne Kellar-Guenther, Patricia K. Kerig, T. Laine Scales, James M. White. Volume 3. Printed in the United States of America
- Poston, D. J., and Turnbull, A. P. (2004). Role of spirituality and religion in family quality of life for families of children with disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, Vol. 39, No. 2 (June 2004), pp.95-108
- Ritvo, E. C. & Glick, I. D. (2002). *Concise guide to marriage and family therapy*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, Inc
- Schmidt-Denter, U. & Beelmann, W. (1995). *Familiare Beziehungen nach Trennung und Scheidung: Veränderungsprozesse bei Müttern, Vätern und Kindern*. Forschungsbericht. Band 1: Textteil. Universität Köln.
- Sedighi, Fatemeh, Shahsiah, Marzieh and Rasooli, Ali (2014). The Relationship between Religious Orientation and Marital Adjustment among Couples of Qom City, *J. Appl. Environ. Biol. Sci.*, 4(3)327-332.
- Spanier, G. B., & Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 825-839.
- Şener, A (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, Semra (2013). *Evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabachnick, B.G. and Fidell L.S, (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Tas, B., Balay, M.E. (2017). Review Of The Opinions Of College Students Who Are Raised In Divorced And Intact Families On Starting A Family, *International Journal Of Educational Research And Technology (Ijert)*
- Taş, B. (2017). *Short and Long-Term Negative Effects of Parental Divorce on Children*, Researches On Science And Art in 21 St Century Turkey Editors, Chapter 310, ISBN 978-605-288-062-3
- Thornton, A., and T. E. Fricke. 1989. *Social change and the family: Comparative perspectives from the West, China and South Asia*. In *Demography as an interdisciplinary*. Edited by J. Mayone Stycos, 128–161. New Brunswick, N.J.: Transaction.

- Tolan, Özlem Çakmak (2015). *Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması (Diyarbakır örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Toman, H. (2015). *Liselerde çalışan öğretmenlerin dini tutumları üzerine sosyolojik bir araştırma (Malatya örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Topuz, İ. (1999). *Üniversite öğrencilerinde dini tutum ve davranışlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Tutarel Kışlak, Ş. (1999). Evlilik uyum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P (Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji) Dergisi*, 7, ss.50-57.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017a). *Aile Yapısı Araştırması*. TÜİK Haber Bülteni, Sayı: 21869, 18 Ocak 2017, Erişim Tarihi: 25 Kasım, 2017. <http://www.tuik.gov.tr/Pre-HaberBultenleri.do?id=21869>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017b). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. TÜİK Haber Bülteni, Sayı: 24642, 02 Mart 2017, Erişim Tarihi: 25 Kasım, 2017. www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24642
- Uysal, V. (2006). *Türkiye’de dindarlık ve kadın*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Uysal, V., (1996). *Din psikolojisi açısından dinî tutum davranış ve şahsiyet özellikleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Wallerstein, J. Und Blakeslee, S. (1989). *Gewinner und Verlierer. Frauen, Manner, Kinder nach der Scheidung. Eine Langzeitstudie. Aus den Amerikanischen von Ute Maurer und Andrea Galler*. Droemer Knauer: München. Tas, B.: (2012) (Bildung und Zukünftige Vorstellungen von Familiengründung und Partnerschaftsbeziehungen Bei (Erwachsenen) Scheidungskindern – Eine empirische Analyse.
- Yapıcı, A. (2007). *Ruh sağlığı ve din psiko-sosyal uyum ve dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Yapıcı, A. ve Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin dinin etkisini hissetme düzeyleriyle psiko-sosyal uyumları arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (2), ss. 65-127.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım N. (2004). Türkiye’de boşanma ve sebepleri. *BİLİG Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(28): 59-81.
- Yıldırım, İ. (1992). *Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Y. (2012). *İlişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Zuckerman, P. (2009), *Din Sosyolojine Giriş*, (çev. İhsan Çapçioğlu, Halil Aydınalp), Ankara, Birleşik Yayınevi.